

GŁOSKA – najmniejsza słyszalna i mówiona część wyrazu.

LITERA – graficzny znak głoski, najmniejsza pisana część wyrazu.

PAMIĘTAJ:

Alfabet polski posiada **32** litery.

Głosek jest znacznie więcej, bowiem często na oznaczenie jednej głoski potrzeba dwóch lub trzech liter, np.: sz – jedna głoska, dwie litery (s+z), podobnie: rz, ch, cz, dz, dzi, dź, itp..

Uwaga na literę „i” !!!

Litera „i”:

- Może być znakiem graficznym samogłoski (w pozycji przed spółgłoską)

malina (głoski: m – a – l’ – i – n – a)

- może być znakiem miękkości poprzedzającej głoski (w pozycji przed samogłoską)

wioska (głoski: w’ – o – s- k –a)

Głoska to najmniejszy dający się usłyszeć dźwięk mowy. Głoski dzielimy na **samogłoski** i **spółgłoski**.

Przy wymawianiu **samogłoski** cały czas słychać pełny dźwięk, np. a [a], o [o]. Zaliczamy do nich *a, e, i, o, u, y, ą, ę*.

Spółgłoska to taka głoska, która nie jest samogłoską. Spółgłoski to: *b, c, ch, cz, ć, d, dz, dź, dż, f, g, h, j, k, l, ł, m, n, ń, p, r, rz, s, sz, ś, t, w, z, ź, ż*.

Sylaba (zgłoska) – część wyrazu zawierająca samogłoskę i wymawiana jako całość.

Uwaga. Wyraz, który ma tylko jedną sylabę to wyraz jednosylabowy.

Litery – znaki graficzne służące do oznaczania głosek.

Uwaga. Niektóre głoski oznaczamy za pomocą kilku liter, np. *ch, rz, ni, dzi*.

Wszystkie głoski możemy podzielić na następujące grupy

głoski dźwięczne	b, d, g, w, z, ź, ż, l, ł, r, m, n, j, dz, dź, dż + wszystkie samogłoski	gdy je wymawiamy, drżą wiazadła głosowe
głoski bezdźwięczne	p, t, k, f, s, ś, sz, c, ć, cz, ch	gdy je wymawiamy, nie drgają wiazadła głosowe
spółgłoski miękkie	ć, ś, ń, ź, dź	w kierunku podniebienia wznosi się środek języka
spółgłoski twarde	p, b, f, w, s, z, c, ch, dz, n, m, l, ł, k, g, t, d, sz, ż, cz, dż, r	środek języka znajduje się w innym miejscu
głoski ustne	a, e, o, i, b, c, d, k, s, t, w, z i inne (bez nosowych)	gdy je wymawiamy, powietrze przechodzi tylko przez usta
głoski nosowe	ą, ę, m, n, ń,	gdy je wymawiamy, powietrze przechodzi przez usta i przez nos

ROZBIEŻNOŚCI MIĘDZY PISOWNIĄ A WYMOWĄ (cz. 1)

Znajomość fonetyki jest ważna przy niektórych kwestiach ortograficznych, ponieważ **wiele wyrazów piszemy inaczej, niż słyszymy**.

- Jeżeli na końcu wyrazu znajduje się spółgłoska dźwięczna mająca swój bezdźwięczny odpowiednik, to najczęściej jest wymawiana bezdźwięcznie,

np. *ksiąg* [kśąk], *sposób* [sposóp], *psalmów* [psalmóf].

Zjawisko to nazywamy **utrąą dźwięczności na końcu wyrazu**.

Uwaga. Głoska nie traci dźwięczności na końcu wyrazu, jeśli następujące po nim słowo zaczyna się gloską dźwięczną, np. [*sposób grania*].

- Jeżeli w wyrazie znajduje się trudna do wymówienia zbitka spółgłosek, to można którąś spółgłoskę pominąć lub zastąpić inną,

np. *sześćdziesiąt* [szeździesiont], *jabłko* [japko].

Takie zjawisko nazywamy **uproszczeniem grupy spółgłoskowej**.

ROZBIEŻNOŚCI MIĘDZY PISOWNIĄ A WYMOWĄ (cz. 2)

Jeżeli obok siebie znajdują się spółgłoski różne pod względem dźwięczności, to jedna ze spółgłosek zmienia swą dźwięczność pod wpływem sąsiedniej. Zjawisko to nazywamy **upodobnieniem pod względem dźwięczności**.

UPODOBNIENIA POD WZGLĘDEM DŹWIĘCZNOŚCI		
ubezdźwięcznienia		udźwięcznienia
Spółgłoska dźwięczna jest wymawiana jako bezdźwięczna ze względu na sąsiedztwo spółgłoski bezdźwięcznej.		Spółgłoska bezdźwięczna jest wymawiana jako dźwięczna ze względu na sąsiedztwo spółgłoski dźwięcznej.
wsteczne	postępowe	wszystkie udźwięcznienia są wsteczne
Z dwóch sąsiadujących glosek druga wpływa na dźwięczność pierwszej. <div style="text-align: center;"> $\overleftarrow{\text{powstawać}}$ w : f [pofstawać] </div>	Z dwóch sąsiadujących glosek pierwsza wpływa na dźwięczność drugiej. <div style="text-align: center;"> $\overrightarrow{\text{ćwiczyć}}$ w' : f' [ćficyć] </div>	Głoska dźwięczna działa wstecz na spółgłoskę bezdźwięczną znajdującą się przed nią, powodując jej udźwięcznienie. <div style="text-align: center;"> liczba $\overleftarrow{\text{cz : dź}}$ [lidźba] </div>